

Sygn. akt III AUa 453/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka (spr.) SSA Zofia Rybicka - Szkibiel
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 7 listopada 2012 r. w Szczecinie

sprawy M. F.

przeciwko Prezesowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

o umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 22 marca 2012 r. sygn. akt VI U 580/10

1. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie,
2. nie obciąża ubezpieczonego kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt III AUa 453/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 maja 2010 r. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Likwidator Funduszu Alimentacyjnego Oddział w S. odmówił M. F. umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5 % opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu za okres od października 1998 r. do kwietnia 2004 r. w łącznej kwocie 20. 390,23 zł. Zdaniem organu odbywanie przez dłużnika kary pozbawienia wolności, odbywane leczenie psychiatryczne oraz choroba nerek nie mogą zostać uznane za okoliczności szczególnie uzasadnione, o których mowa w art. 68 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.

Odwołanie od decyzji złożył M. F. wskazując, że spełnia warunki określone w przepisie art. 68 ustawy z 28 listopada 2003 r. co potwierdza przedłożona przez niego dokumentacja medyczna i wyrok uniewinniający w sprawie o uchylenie

się od alimentów. Skarżący podniósł, że alimenty zostały przyznane bezprawnie ponieważ żona dostała pieniądze za rok z góry. Wnioskodawca obecnie jest osobą chorą, potrzebuje okresowej pomocy innej osoby, nie posiada majątku ani oszczędności, meldunku ani miejsca zamieszkania, w przyszłości z uwagi na stan zdrowia (nieuleczalną chorobę) nie będzie też w stanie spłacić zadłużenia.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, z argumentacją, jak w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 22 marca 2012 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5 % opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością tego funduszu za okres od października 1998 r. do kwietnia 2004 r. w łącznej kwocie 20.390,23 zł umorzył ubezpieczonemu M. F. w 1/2 części.

U podstaw faktycznych tego rozstrzygnięcia legły ustalenia, z których wynika, że M. F. (wcześniej A. K.) i M. K. zawarli związek małżeński 13 sierpnia 1993 r. Z małżeństwa tego w dniu 12 stycznia 1994 r. urodziła się N. K.. W dniu 12 maja 1998 r. małżeństwo ubezpieczonego i M. K. zostało rozwiązane wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Szczecinie, orzeczeniem tym wnioskodawca został zobowiązany do płacenia na rzecz córki N. renty alimentacyjnej w wysokości 300 zł miesięcznie. W styczniu 1998 r. ubezpieczony z uwagi na trudną sytuację materialną swojej żony K. i córki N. K., zdecydował się sprzedać stanowiący jego własność samochód marki F. (...). Małżonkowie K. byli już wówczas w separacji, a przed Sądem Wojewódzkim w Szczecinie toczyło się pomiędzy nimi postępowanie rozwodowe. W dniu 14 stycznia 1998 r. przedmiotowy samochód kupił od wnioskodawcy L. G. za kwotę 5 400 zł. W sprzedaży pośredniczyła M. K., która zgodnie z porozumieniem zawartym pomiędzy nią a zobowiązanym do płacenia alimentów pobrała uzyskaną sumę z przeznaczeniem jej na utrzymanie dziecka. Ubezpieczony uważał, że zgodnie z ustną umową zawartą ze swoją byłą żoną zobowiązanie spełnił na skutek wypłacenia jej zaliczki w sumie 5.400 zł w styczniu 1998 r. Dodatkowo w czerwcu i w lipcu 1998 r. wypłacił żonie dwie kwoty po 150 zł. Wyrokiem z dnia 27 kwietnia 1999 r. w sprawie o sygn. akt VI K 45/99 Sąd Rejonowy w Szczecinie VI Wydział Karny uniewinnił A. K. oskarżonego, od popełnienia zarzucanego mu czynu, tj. o to, że w okresie od lipca 1998 r. do grudnia 1998 r. w S. będąc zobowiązanym na mocy wyroku Sądu Wojewódzkiego w Szczecinie, sygn. akt IRC 1016/97 z dnia 12 maja 1998 r. do łożenia renty alimentacyjnej na utrzymanie małoletniej córki N. uporczywie uchylał się od tego obowiązku, czym naraził córkę na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Następnie decyzją z dnia 16 października 1998 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego na rzecz N. K. ur. 12 stycznia 1994 r. w kwocie 300 zł (płatne do rąk M. K.) i podjął ich wypłatę od października 1998 r. W uzasadnieniu wskazano, że z tytułu egzekucyjnego Sądu Wojewódzkiego w Szczecinie z dnia 12 maja 1998 r., sygn. akt IRC 1016/97 wynika, że wysokość alimentów na rzecz N. K. ustalona została na kwotę 300 zł. Świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego były wypłacane w zastępstwie M. F. w niezmiennej kwocie 300 zł do czasu likwidacji Funduszu Alimentacyjnego, tj. do kwietnia 2004 r. łącznie. Zaległość z tytułu wypłaconych świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego za okres od października 1998 r. do kwietnia 2004 r. wynosi 20.390,23 zł. Pismem z dnia 1 kwietnia 2010 r. M. F. wniósł o umorzenie zaległości alimentacyjnych, uzasadniając to stanem zdrowia uniemożliwiającym mu podjęcie pracy, brakiem meldunku, oszczędności, majątku oraz faktem przebywania w zakładzie karnym. Decyzją z dnia 7 maja 2010 r. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Funduszu Alimentacyjnego Oddział w S. odmówił M. F. umorzenia należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty kosztów związanych z działalnością funduszu za okres od października 1998 r. do kwietnia 2004 r. w łącznej kwocie 20 390,23 zł.

Sąd Okręgowy ustalił dalej, że na dzień 19 grudnia 2009 r. ubezpieczony dodatkowo zalega w sprawie egzekucyjnej z wniosku V. L. reprezentowanej przez E. L. na podstawie tytułu wykonawczego - Wyroku Sądu Rejonowego z 22 stycznia 2007 r. (sygn. akt IXRC 585/06) oraz wyroku Sądu Rejonowego w Szczecinie z dnia 1 marca 2006 r. (sygn. akt IXRC 694/05) z tytułu zaległej zaliczki alimentacyjnej kwotą 4.305,00 zł, opłaty egzekucyjnej 645,75 zł, oraz wydatków gotówkowych 52,20 zł. Na dzień 16 lutego 2011 r. ubezpieczony zalega w sprawie egzekucyjnej prowadzonej z wniosku N. K. reprezentowanej przez M. K. na podstawie tytułu wykonawczego - wyroku Sądu Wojewódzkiego z 12 maja 1998 r. (sygn. akt IRC 1016/97) z tytułu zaległej zaliczki alimentacyjnej na kwotę 25 373,51 zł oraz z tytułu odsetek 11.962,23 zł.

Następnie Sąd Okręgowy ustalił, że M. F. posiada wykształcenie podstawowe, w latach 1993-1995 prowadził działalność gospodarczą, przywoził z N. używane lampy samochodowe, które sprzedawał na giełdzie w P. i z tego się utrzymywał. Przerwał prowadzenie działalności ze względu na stan zdrowia. W latach 2001-2004 ubezpieczony utrzymywał się ze świadczenia z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w S. w wysokości 400 zł, z którego dokonywane były przez komornika potrącenia alimentów. Od 2001 r. (od momentu otrzymania orzeczenia o niepełnosprawności) skarżący nie jest nigdzie zatrudniony i nie osiąga innych (poza wymienionymi) dochodów.

Sąd I instancji ustalił również, że u ubezpieczonego rozpoznano osobowość nieprawidłową uwarunkowaną wieloczynnikowo - dekompensacja emocjonalna, zespół zależności alkoholowej, ogniskowe twardnienie kłębuszków nerkowych z okresowymi stanami zapalnymi. Choroba ubezpieczonego jest nieuleczalna i postępująca. Z powodu zespołu zależności alkoholowej w dniu 22 kwietnia 2002 r. ubezpieczony rozpoczął leczenie w Dziennym Oddziale (...). Orzeczeniem (...) ds. Orzekania o Niepełnosprawności w S. z dnia 21 maja 2001 r. zaliczono ubezpieczonego do osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności od 22 marca 2001 r. Ustalono, iż niepełnosprawność istnieje od 1997 r. Orzeczeniem (...) ds. Orzekania o Niepełnosprawności w S. z 2002 r. zaliczono odwołującego do osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności od 22 marca 2001 r. Orzeczenie wydano na okres do 30 września 2004 r. Następnie orzeczeniem (...) ds. Orzekania o Niepełnosprawności w S. z 13 kwietnia 2010 r. zaliczono M. F. do osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności od 22 grudnia 2009 r., niepełnosprawność istnieje od 1997 r. W decyzji wskazano, że odwołujący ma naruszoną sprawność organizmu, która wymaga udzielania częściowej pomocy innych osób, ze względu na rodzaj schorzenia i stan zdrowia może podjąć zatrudnienie w warunkach pracy chronionej, przy czym wskazane jest szkolenie zawodowe. Orzeczenie wydano do 30 kwietnia 2013 r. Obecnie ubezpieczony nie jest nigdzie zameldowany - został wymeldowany z mieszkania matki J. K., która od 10 lat nie utrzymuje z nim kontaktu, nie posiada mieszkania. Wniosek ubezpieczonego dotyczący oddania w najem lokalu z zasobów Gminy S., został zakwalifikowany do realizacji, przez wskazanie lokalu socjalnego, jednocześnie ubezpieczony został poinformowany, iż z uwagi na dużą liczbę wnioskodawców winien liczyć się z wieloletnim okresem oczekiwania. Od dnia 8 kwietnia 2009 r. M. F. odbywa w Zakładzie Karnym w N. karę 4 lat pozbawienia wolności na mocy prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego Szczecin Prawobrzeże i Zachód z dnia 2 września 2009 r. w sprawie o sygn. akt VK 14/09. Przewidywany termin końca kary przypada skazanemu na dzień 5.10.2014 r. Wcześniej ubezpieczony przebywał w zakładzie karnym w N. przez 3 i pół roku. W związku z orzeczeniem o niepełnosprawności ubezpieczony nie jest zatrudniony odpłatnie, w związku z czym nie uzyskuje dochodów z tytułu zatrudnienia w Zakładzie Karnym, z uwagi na orzeczenie lekarskie ubezpieczony nie dostał pozwolenia na wykonywanie odpłatnej pracy przy produkcji butów. Obecnie ubezpieczony pracuje 2 godziny dziennie – jest to praca społeczna, za którą nie otrzymuje wynagrodzenia. Ubezpieczony pobiera naukę w Liceum Ogólnokształcącym, za którą czesne opłaca matka, jego młodszej córki. M. F. nie posiada mieszkania, oszczędności ani samochodu. Rodzina nie pomaga mu finansowo. Kiedy zakończy odbywanie kary pozbawienia wolności będzie miał 42 lata. Po wyjściu z więzienia skarżący będzie mógł odebrać 1 000 zł.

Odnosząc powyższe ustalenia do treści przepisu z art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 139 poz. 992 ze zm.) Sąd I instancji zważył, że odwołanie zasługuje częściowo na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy ocenił, że okoliczność przeznaczenia przez ubezpieczonego środków ze sprzedaży samochodu na potrzeby dziecka niewątpliwie może przemawiać przeciwko przyjęciu uporczywego uchylania się przez niego od łożenia na utrzymanie dziecka - w sprawie karnej - (wobec czego zasadnym stało się uniewinnienie go od zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 209 § 1 k.k.), jednakże nie świadczy o tym, że wspomnianą kwotę ubezpieczony uregulował należności alimentacyjne za jakiś oznaczony, przyszły okres czasu, zwłaszcza zważywszy na to, że M. F. nie zaskarżył wyroku z 12 maja 1998 r., którym to wyrokiem zasądzono od niego raty alimentacyjne w wysokości 300 zł miesięcznie poczynając od uprawomocnienia się wyroku – a zatem od czerwca 1998 r. Nie zaskarżył także decyzji ZUS z dnia 16 października 1998 r. o przyznaniu świadczenia z funduszu alimentacyjnego – N. K. w kwocie 300 zł oraz o podjęciu wypłaty od października 1998 r.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy przystąpił do zbadania czy w sprawie zachodzą przesłanki do umorzenia świadczeń z funduszu alimentacyjnego i ocenił, że w rozpoznawanej sprawie takie okoliczności występują. Sąd uznał, że zobowiązany jest w szczególnej sytuacji z uwagi na stan zdrowia. Ustalenia w tym przedmiocie poczynione zostały w oparciu o analizę dokumentacji lekarskiej ubezpieczonego. U M. F. rozpoznano osobowość nieprawidłową uwarunkowaną wieloczynnikowo – dekompensacja emocjonalna, zespół zależności alkoholowej oraz ogniskowe twardnienie kłębuszków nerkowych z okresowymi stanami zapalnymi. Z powodu rozpoznanych schorzeń ubezpieczony orzeczeniem (...) ds. Orzekania o Niepełnosprawności w S. został uznany za osobę o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności istniejącej od 1997 r. (do 30 kwietnia 2013 r.). Wprawdzie umiarkowana niepełnosprawność nie oznacza całkowitej niemożności zarobkowania ubezpieczonego, niemniej zdaniem Sądu Okręgowego, ze względu na rodzaj schorzeń na jakie cierpi wnioskodawca, możliwość podjęcia przez niego aktualnie, a także już po odbyciu kary, jakiegokolwiek zatrudnienia jest znacznie utrudniona. Jak wskazano w decyzji, ze względu na rodzaj schorzenia i stan zdrowia może podjąć zatrudnienie w warunkach pracy chronionej, co zdecydowanie ogranicza jego możliwości podjęcia pracy na tzw. ogólnym rynku pracy. Sąd ocenił również, że M. F. jest w ciężkiej sytuacji ekonomicznej. Brak stałej pracy, brak stałego miejsca zamieszkania, brak oszczędności, a przede wszystkim pobyt ubezpieczonego w Zakładzie Karnym, mają istotne znaczenie i pozwalają na przyjęcie, że w najbliższym czasie nie będzie on miał możliwości dokonywania jakichkolwiek wpłat tytułem należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego. Pomimo wyrażenia chęci wykonywania odpłatnej pracy w Zakładzie Karnym ubezpieczony z uwagi na stan zdrowia nie uzyskał zezwolenia na wykonywanie pracy. O ile fakt pobytu ubezpieczonego z Zakładzie Karnym jest okolicznością w pełni od niego zależną, o tyle już brak możliwości podjęcia pracy w tymże Zakładzie z uwagi na stan zdrowia, taką okolicznością zależną od ubezpieczonego już nie jest. Zdaniem Sądu Okręgowego dotychczasowa linia życiowa M. F. wskazuje, że czynił on starania o pozyskiwanie środków na własne utrzymanie, a nadto z jego oświadczeń składanych w toku postępowania wynika wola pokrycia części należności wobec organu rentowego co uzasadnia jedynie częściowe umorzenie należności. Sąd Okręgowy dostrzegł, że skarżący czynił starania o uregulowanie zaległości alimentacyjnych na rzecz funduszu – wyraził zgodę na potrącanie kwoty 100 zł z otrzymywanego z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w S. świadczenia socjalnego. Dlatego też oceniając sytuację odwołującego Sąd I instancji uznał, że nie można z całą pewnością wykluczyć, że ubezpieczony istniejącego zadłużenia nie będzie mógł w przyszłości spłacać (zwłaszcza w wypadku pogorszenia stanu zdrowia), jest on osobą stosunkowo młodą, obecnie uzupełnia wykształcenie - jest uczniem Liceum Ogólnokształcącego w S., a choć stan zdrowia znacznie utrudnia mu ewentualne podjęcie pracy to jednak na dzień dzisiejszy może on wykonywać pracę w warunkach pracy chronionej. Z tych względów Sąd Okręgowy uznał, że w sprawie zachodzą przesłanki warunkujące częściowe umorzenie określonych zaskarżoną decyzją należności wobec Funduszu Alimentacyjnego. Pozostała do uiszczenia kwota co prawda w przypadku ubezpieczonego w dalszym ciągu jest kwotą znaczącą jednak realną (z uwagi na wiek i możliwość podjęcia pracy w warunkach pracy chronionej) do zapłacenia bez drastycznego pogarszania jego i tak już trudnej sytuacji. Z tych względów Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zgodnie z sentencją wyroku.

Apelację od powyższego wyroku złożył organ rentowy, zarzucając błędną ocenę okoliczności faktycznych dotyczących sytuacji życiowej oraz rodzinnej zobowiązanego, która daje podstawę do przyjęcia, że zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające umorzenie zaległości alimentacyjnej w 1/2 części. Sytuacja wnioskodawcy zdaje się wskazywać na brak podstaw do takich wniosków w szczególności ze względu na stosunkowo młody wiek wnioskodawcy oraz fakt, że jego obecna sytuacja związana z pobytem w zakładzie karnym, gdzie nie może pracować, nie jest zdarzeniem losowym, za które wnioskodawca nie ponosi odpowiedzialności. Sąd dokonując analizy przesłanek umorzenia w części należności funduszu alimentacyjnego, aczkolwiek werbalnie wskazał na te okoliczności jednakże przyjął błędnie, że przemawiają za pozytywną oceną przesłanek z art. 68 ustawy. Podobnie sytuacja mieszkaniowa i pracownicza wnioskodawcy nie jest efektem losowych zdarzeń, lecz określonego trybu życia, który nie może zasługiwać na aprobatę i dodatkowe premiowanie w postaci umorzenia nawet części należności z funduszu alimentacyjnego. Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego za II instancję, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja jest zasadna i doprowadziła do postulowanej przez organ rentowy zmiany wyroku Sądu Okręgowego. Sąd Apelacyjny jakkolwiek w całości podzielił ustalenia faktyczne podjęte przez Sąd I instancji, to dokonał ich całkowicie odmiennej oceny prawnej.

Zdaniem Sądu Odwoławczego niesporne okoliczności faktyczne nie dawały podstaw do przyjęcia, że w przypadku wnioskodawcy zachodzą szczególnie uzasadnione sytuacje pozwalające na umorzenie należności, o których stanowi art. 68 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. nr 228, poz. 2255 ze zm.). Szczególnie uzasadnione sytuacje oznaczają bowiem sytuacje wyjątkowe, losowe, które ze względów zdrowotnych lub rodzinnych tak obciążają budżet zobowiązanego, że nie pozwalają na uregulowanie należności. Norma z art. 68 cytowanej ustawy odwołuje się do dwóch kwalifikowanych przesłanek ewentualnie uzasadniających odstąpienie od reżimu pełnej odpowiedzialności zobowiązaniowej wobec zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego, po pierwsze: sytuacja zdrowotna zobowiązanego, po drugie: sytuacja rodzinna. Obie przesłanki winny być szczególnie kwalifikowane, w zależności od zamierzenia zobowiązanego związanego z realizacją zobowiązania tj. umorzenia, rozłożenia na raty, odroczenia terminu płatności. Jeżeli zatem zobowiązany zamierza w ogóle uchylić się od odpowiedzialności poprzez umorzenie płatności to wskazane przesłanki powinny wystąpić w wymiarze szczególnym, skutkującym pełną i trwałą niewydolnością zobowiązaniową. Zobowiązany powołując się na sytuację zdrowotną powinien wykazać, że stan zdrowia wyklucza jakąkolwiek aktywność zarobkową, zaś powołując się na sytuację rodzinną powinien wykazać, że taką aktywność wykluczają potrzeby rodzinne. Co do przedstawionej analizy prawnej szczególnie adekwatne jest uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 kwietnia 2007 r., sygn. akt III AUa 336/06, w którym stwierdzono, że do przyjęcia, iż zachodzi szczególnie uzasadniony przypadek pozwalający na umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego nie wystarcza ustalenie, że zobowiązany aktualnie nie posiada środków utrzymania, ale konieczna jest także ocena, iż przy uwzględnieniu jego wieku, stanu rodzinnego, kwalifikacji zawodowych oraz rokowań zdrowotnych nie będzie on w stanie również w przyszłości spłacać tych należności bez narażania siebie i swojej rodziny na pozbawienie możliwości zaspakajania podstawowych potrzeb życiowych.

Sąd Okręgowy dokonał oceny prawnej z naruszeniem wskazanej normy prawa materialnego ponieważ rozważył prawidłowo ustalone okoliczności niewspółmiernie do treści normy. W tym zakresie Sąd Apelacyjny w całości podzielił argumentację organu rentowego przedstawioną w uzasadnieniu apelacji. Ubezpieczony, istotnie aktualnie jest w trudnej sytuacji ekonomicznej, w szczególności z uwagi na przebywanie w Zakładzie Karnym, należy jednak zauważyć, że jest twórcą takiego stanu. Również, to postępowanie wnioskodawcy, sposób życia, przyczyniło się do utraty miejsca zamieszkania i zameldowania. Podobnie też kłopoty zdrowotne w zasadniczej mierze są konsekwencją zachowań zobowiązanego. Ponad wskazane utrudnienia nie można też tracić z pola widzenia, że M. F. jest mężczyzną w sile wieku, kiedy opuści zakład karny będzie miał 42 lata. Przed osadzeniem w zakładzie karnym, jak zeznał pobierał świadczenia z opieki społecznej i z tej kwoty deklarował opłacanie zaległości alimentacyjnych. Faktycznie komornik potrącał ubezpieczonemu kwotę 100 zł miesięcznie na poczet zaległości wobec ZUS ze świadczeń uzyskiwanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie (k. 37 akt rentowych). Pomimo stwierdzonej niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym, nie jest on też uznany za osobę całkowicie niezdolną do pracy, a tym samym nie jest pozbawiony jakichkolwiek możliwości zarobkowania. Zgodnie z ustaleniem Sądu Okręgowego z pewnością ma możliwość wykonywania pracy w warunkach chronionych. Ponadto, jak również ustalili Sąd i instancji, obecnie zobowiązany wykonuje w zakładzie karnym prace społeczne oraz podwyższa swoje kwalifikacje (pobiera naukę na poziomie liceum ogólnokształcącego), co dodatkowo dobrze rokuje na możliwości zarobkowania po opuszczeniu zakładu karnego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie ma przeszkód do wnioskowania, że M. F. po dołożeniu należytej staranności w warunkach wolnościowych podejmie zatrudnienie choćby w niepełnym wymiarze czasu pracy bądź w ramach lekkich prac dorywczych i tym samym będzie sukcesywnie spłacał zaległości.

Także Sąd Okręgowy podniósł, że z uwagi na wiek oraz możliwości podjęcia pracy w warunkach chronionych wnioskodawca ma możliwości płatnicze. Skoro zaś możliwości takie istnieją, obecnie nieuzasadnione jest stwierdzenie, że zobowiązany nie będzie w stanie spłacić całej zaległości (20.390,23 zł), a jedynie połowę z niej. W obliczu takiej konstatacji umorzenie należności jest wyraźnie przedwczesne, bowiem szczególnie uzasadniony

przypadek zachodzi w sytuacjach szczególnie drastycznych, gdy ze względu na wiek, stan zdrowia, inne względy społeczne oraz znikome źródło przychodów na utrzymanie, jest realnie niemożliwe wywiązanie się ze zobowiązania wobec ZUS (por. m.in. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 24 listopada 2004 roku, III AUa 1381/04, OSAB 2005/2/54).

Reasumując, Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że w zaistniałych okolicznościach brak jest podstaw faktycznych do stwierdzenia, że zachodzi tego rodzaju sytuacja zdrowotna lub rodzinna, która wyklucza realizację spornego zobowiązania w całości. Zaznaczenia także wymaga, że trudna sytuacja materialna i życiowa rodzica nie zwalnia go od obowiązku świadczenia na potrzeby własnego dziecka, bowiem rodzic obowiązany jest dzielić się z dzieckiem nawet bardzo szczupłymi dochodami. Zwykle zaś osoby zobowiązane do uiszczenia zaległości znajdują się w trudnej sytuacji, jednak do ich umorzenia wymagane jest wystąpienie szczególnie kwalifikowanego przypadku – trudnej sytuacji, w szczególności zależnej od zdarzeń losowych, na które zobowiązany nie miał wpływu, a które faktycznie i całkowicie uniemożliwiają mu realizację zaległych zobowiązań w całości lub w części. Stan taki nie występuje w przypadku M. F..

Bez wpływu na rozstrzygnięcie sprawy pozostają twierdzenia wnioskodawcy, że świadczenia alimentacyjne były naliczane przez wierzyciela niesłusznie, z uwagi na to, że przekazał część środków na utrzymanie dzieci jeszcze przed orzeczeniem alimentacyjnym. Podkreślić należy, że przedmiotem zaskarżonej decyzji, a tym samym postępowania odwoławczego przed Sądem Okręgowym, jak i Sądem Odwoławczym jest ocena zasadności umorzenia zaległości alimentacyjnych wnioskodawcy w kontekście jego sytuacji majątkowej i rodzinnej, nie zaś zasadność przyznania tych świadczeń i ich wypłaty, którą należało ewentualnie kwestionować w czasie ich zasądzenia lub wypłaty.

W tym stanie rzeczy, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i orzekając co do istoty sprawy oddalił odwołanie.

W punkcie II. sentencji wyroku Sąd Odwoławczy odstąpił od obciążania ubezpieczonego kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym na podstawie art. 102 k.p.c. Na gruncie tej regulacji, szczególnie uzasadniony wypadek należy upatrywać w obecnej sytuacji materialno-bytowej strony, z której wynika, że przebywa w zakładzie karnym i nie posiada obecnie żadnych źródeł utrzymania.

SSA Zofia Rybicka - Szkibieli SSA Romana Mrotek SSA Barbara Białecka